

Prevladavanje marginalne centralizacije djece

Mirela Oprea

Zamislite da ste dijete koje živi u siromašnoj obitelji. Nikada ne jedeš dovoljno, a ono što jedeš moraš zaraditi. Ustaješ jako rano svakoga dana i odlaziš na smetlište da nešto pronađeš. Ukoliko pronađeš nešto vrijedno, možda kakav oštećeni metal, prodaješ to i kupuješ nešto za jelo sebi, svojoj braći i sestrama. Majka ti je otišla u inozemstvo na rad i nikad se nije vratila, a otac ti je u zatvoru. Sutra ćeš umjesto na smetlište otići prositi ili ćeš se možda obratiti lokalnom dileru droge na uglu tvoje ulice u nadi da ćeš naučiti kako se može na taj način zaraditi novac. Imaš deset godina, ali ne možeš ići u školu jer si ne možeš priuštiti cipele, garderobu i pribor za učenje. A i druga djeca te ne žele jer smrdiš. Hladno je, 20. je studenoga. Na velikom ekranu ispred restorana vidiš muškarca u odijelu (netko ti je rekao da je on predsjednik države) koji kaže da je danas Dan djece. On objavljuje da su 'djeca naša budućnost' i 'najvrednije bogatstvo koje imamo'. Vauuu! Ti si 'bogatstvo'... Super! Što je to bogatstvo? Što si ti?

Dvadeseto stoljeće donijelo je u velikoj mjeri povećano zanimanje za dobrobit djece da su se formirale mnoge profesije i institucije (na globalnoj, nacionalnoj i subnacionalnoj razini) da bi brinule o djeci. Najčešće spominjani razlog za ovako pojačano zanimanje bio je izražen u terminima moralne obveze koju odrasli imaju prema sljedećim generacijama. Mnogo je postignuto zbog takvog diskursa, ali se mogu istaknuti i neki neuspjesi.

U Europskoj uniji, domu nekih od najbogatijih zemalja svijeta, 19% djece je pod rizikom od siromaštva. U bogatoj Europi najmanje 15% djece odustaje od školovanja ne stekavši srednjoškolsku naobrazbu. Kako Eurochild pokazuje: 'Mi živimo u društvu u kojem je socioekonomski status obitelji u kojoj je dijete rođeno još uvijek možda najvažnija determinanta njegove dobrobiti, ishoda obrazovanja i perspektiva za zaposlenje'.¹

Budući da je diskurs postavljen kao 'moralna obveza', sve politički vođe brzo se slože da je zaštita djece i njihovih prava krajnje značajna, ali se jednako brzo odluče da u vrijeme krize režu ulaganja namijenjena djeci. Stručnjaci govore o 'marginalnoj centralizaciji' djece u našem društvu: s visokim političkim diskursom i niskim javnim ulaganjima u glavnim ulogama. Diljem Europe jako je malo zemalja (npr. Švedska) učinilo dosljedan izbor i djeci 'dodijelila' ministarstvo. U većini zemalja EU dječja pitanja su uključena u portfolio Ministarstva za rad, Ministarstva za socijalnu politiku, Ministarstva obrazovanja itd. Na razini EU još uvijek nemamo povjerenika za djecu ili EU agenciju za djecu.

Možda je vrijeme da priznamo kako je učinkovitost diskursa 'moralne dužnosti' dosegla svoju gornju granicu i kako bi društva trebala ulagati u djecu ne samo kao čin milosrđa, već i zbog jasnih sebičnih ekonomskih razloga. Danas EU ima najveću svjetsku ekonomiju. 2012. godine proizvela je 15.97 trilijuna \$, dok su SAD proizvele 'samo' 15.94 trilijuna \$. Kina u stopu slijedi (sada je to treća najveća svjetska ekonomija) s 12.38 trilijuna \$. U 2007. godini, kad je EU prvi put preuzela vodeće mjesto, BDP u Kini bio je 7 trilijuna \$, što znači da (nakon ekonomske krize!) sada proizvodi 60% više. Hoće li EU biti u stanju zadržati vodeće mjesto u 2020. ili 2030.? Ili, bolje rečeno: je li to još uvijek cilj za EU? Ako jest, onda je jedini način da se to ostvari osigurati porast kreativne i stručne radne snage. Današnja djeca nisu samo konzumenti (imaju koristi od službi i dobara preko svojih roditelja ili odgajatelja), već su ona ta potrebna radna snaga, budući platitelji poreza i budući ekonomski *trendseteri*. Interes EU da promiče ekonomski rast suštinski je dugoročno povezan sa situacijom u kojoj su današnja djeca.

Europska Komisija je nedavno priznala ovakvu realnost i u veljači 2013. usvojila dugo očekivane Preporuke o dječjem siromaštvu i dobrobiti, pod nazivom 'Ulaganje u djecu: prekidanje ciklusa nepovoljnog položaja'. Siromaštvo djece je prepoznato kao traćenje ljudskog potencijala tako da Preporuke pozivaju na opsežne pristupe kojima bi se uhvatilo ukoštac sa siromaštvom djece u

okvirima nacionalnih strategija radi borbe protiv siromaštva i socijalne isključenosti. Ipak, ove Preporuke nemaju nikakvu vrijednost ukoliko ne djeluju nacionalni faktori. Muškarci (i žene) u odijelima trebaju redefinirati svoje prioritete, a to se neće dogoditi sve dok sa svih strana ne dožive politički pritisak.

Ovaj članak je autoričino razmišljanje i ne mora nužno biti u skladu s mišljenjem organizacija s kojima je autorica povezana.

1 Child Poverty in the EU, (Siromaštvo djece u EU), dostupno na: <http://www.eurochild.org/?id=342>

2 Currie, J., & Widom, C. S. (2010). Long-term consequences of child abuse and neglect on adult economic well-being. *Child Maltreatment*, 15, 111–120.; Fang, X., Brown, D. S., Florence, C. S., & Mercy, J. A. (2012). The economic burden of child maltreatment in the United States and implications for prevention. *Child Abuse & Neglect*, 36, 156–165; U.S. Department of Health and Human Services, Administration for Children and Families, Administration on Children, Youth and Families, Children's Bureau. (2011). *Child maltreatment 2010*. Preuzeto iz: <http://www.acf.hhs.gov/programs/cb/pubs/cm10/cm10.pdf>

3 Engle, P., Black, M. M., Behrman, J. R., Cabral de Mello, M., Gertler, P. J., Kapiriri, L., Martorell, R., & Eming Young, M. (2007). Strategies to avoid the loss of developmental potential in more than 200 million children in the developing world. *Lancet*, 369, 229–242.

4 Rosati, F. and Rossi, M. (2003) Children's working hours and school enrolment: evidence from Pakistan and Nicaragua. *World Bank Economic Review*, 17(2), p.283-295; Gunnarson, V., Orazem, P.F. and Sánchez, M.A. (2006) Child labor and school achievement in Latin America. *World Bank Economic Review*, 20(1), p.31-54; Emerson, P. and Portela Souza, A. (2006) Is child labor harmful? The impact of working earlier in life on adult earnings. *Economic Development and Cultural Change*, 59(2), p.345-385.

Mirela Oprea je viša menadžerica za vezu World Vision International – regionalni ured za Istočnu Europu i Srednji Istok – i generalna tajnica ChildPact (www.childpact.org). mirela_oprea@wvi.org

1. Zlostavljanje djece izjednačeno je s većom ekonomskom krizom

Istraživanje je pokazalo da djeca koja su napuštena, zlostavljana ili teško zanemarivana mogu biti suočena s većim, za društvo skupim životnim rizikom, poput lošije zarade, slabijeg obrazovnog postignuća, veće potrebe za zdravstvenim uslugama u starosti i većeg rizika od zatvaranja.² Dokazano je da ulaganja, prvenstveno u rano djetinjstvo, vode do značajnog smanjenja smrtnosti u dojenačkoj dobi, manjeg budućeg kriminalnog ponašanja, zlouporabe droga i troškova socijalnih usluga.³

2. Dugoročno gledano, dječji rad smanjuje produktivnost

Milijuni djece u Europi rade. Stručnjaci dokazuju da to ima značajne negativne učinke na dječji pristup osnovnom obrazovanju i razvoju vještina. To također dugoročno gledano smanjuje njihovu produktivnost i prođu na tržištu rada. Kasnije u životu djeca radnici naginju manjoj zaradi, a vjerojatno će i njihova djeca rano početi raditi.⁴

3. Nedovoljna ulaganja u zdravije djeteta ozbiljno utječu na zdravstveni budžet

Zlostavljanje djece, nasilje i zanemarivanje imaju posebno negativan učinak na djetetovo zdravlje i prehranu. Neprekidan tretman kroničnih bolesti povezanih s pothranjenošću u ranom djetinjstvu utječu negativno tijekom dužeg razdoblja na zdravstveni budžet.

4. Odustajanje od daljnjeg školovanja stvara slab ljudski kapital

Previše djece u Europi napušta školovanje zbog siromaštva i sličnih razloga. Vrlo je ozbiljno pitanje sve veći jaz između nedostatnog osnovnog obrazovanja i globalne potražnje tržišta rada za radnicima s tehničkim, komunikacijskim i vještinama rješavanja problema. U mnogim europskim zemljama škola ne uspijeva pružiti djeci osnovne matematičke i vještine pismenosti, što znači da će se vremenom mučiti kako bi usvojili specijalistička znanja koja traži svjetska ekonomija.